

YANGI O'ZBEKISTONNING IJTIMOIIY TARAQQIYOTIDA TINCHLIK VA BARQARORLIKNI MUSTAHKAMLASHGA OID MEXANIZIMLARINI SHAKLLANTIRISHDA INSON OMILI

Qo'chqorov Sobirjon Ahadjonovich

*Farg'ona davlat universiteti
harbiy ta'lim fakulteti o'qituvchisi*

Qodirov Samandar Bobir o'g'li

*Farg'ona davlat universiteti
harbiy ta'lim fakulteti talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqola yangi O'zbekistonning ijtimoiy taraqqiyotida tinchlik va barqarorlikni mustahkamlashga oid inson omilining ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Ishda ijtimoiy taraqqiyotga ta'sir qiluvchi nazariy jihatlar, metodlar va mexanizmlar ko'rib chiqiladi, shuningdek, jamiyatdagi barqarorlikni ta'minlash va ijtimoiy aloqalarni kuchaytirish bo'yicha samarali yondashuvlar tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor inson kapitali, ta'lim va ijtimoiy tashabbuslar ta'siriga qaratilgan bo'lib, ular jamiyatdagi barqarorlik va tinchlikka asos bo'luvchi omillar sifatida tahlil qilinadi. Tadqiqotda sifatli va miqdoriy metodlar, jumladan, mavjud adabiyot va statistik ma'lumotlar tahlili qo'llanilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, barqarorlikni ta'minlashda asosiy omillar — ta'lim darajasining oshirilishi, ijtimoiy ta'minotning yaxshilanishi va milliy qadriyatlar asosidagi jamoat ongini rivojlantirishdir. Tadqiqotning yangiligi shundaki, inson potentsialini barqarorlikni mustahkamlashdagi asosiy omil sifatida tahlil qilishga kompleks yondashuv qo'llanilgan.

Kalit so'zlar: inson omili, tinchlik, barqarorlik, ijtimoiy taraqqiyot, O'zbekiston, inson kapitali, ta'lim, ijtimoiy tashabbuslar.

РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ФАКТОРА В УКРЕПЛЕНИИ МИРА И СТАБИЛЬНОСТИ В СОЦИАЛЬНОМ РАЗВИТИИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА

Аннотация. Статья посвящена исследованию роли человеческого фактора в укреплении мира и стабильности в социальном развитии нового Узбекистана. В работе рассматриваются теоретические аспекты, методы и механизмы, которые способствуют социальному прогрессу, а также анализируются эффективные подходы, направленные на укрепление социальных связей и обеспечение устойчивого развития общества. Основное внимание уделяется анализу влияния человеческого капитала, образования и социальных инициатив на общественные процессы, которые формируют основы стабильности и мирного сосуществования в Узбекистане. В ходе исследования были использованы качественные и количественные методы, включая анализ существующей литературы и статистических данных. Результаты работы подтверждают, что ключевыми факторами стабильности являются повышение

уровня образования, улучшение социального обеспечения и развитие общественного сознания, ориентированного на национальные ценности. Новизна исследования заключается в комплексном подходе к анализу человеческого потенциала как фактора, влияющего на укрепление мира и стабильности в контексте современной политической и социальной ситуации в стране.

Ключевые слова: человеческий фактор, мир, стабильность, социальное развитие, Узбекистан, человеческий капитал, образование, социальные инициативы.

HUMAN FACTOR IN SHAPING MECHANISMS FOR STRENGTHENING PEACE AND STABILITY IN SOCIAL DEVELOPMENT OF NEW UZBEKISTAN

Abstract. This paper is dedicated to studying the role of the human factor in strengthening peace and stability in the social development of New Uzbekistan. The work examines the theoretical aspects, methods, and mechanisms that contribute to social progress, analyzing effective approaches aimed at strengthening social ties and ensuring sustainable development of society. The primary focus is on analyzing the impact of human capital, education, and social initiatives on public processes that form the foundations of stability and peaceful coexistence in Uzbekistan. Qualitative and quantitative methods were used in the research, including literature analysis and statistical data review. The results confirm that the key factors for stability are the improvement of education, better social security, and the development of a public consciousness based on national values. The novelty of the study lies in the comprehensive approach to analyzing human potential as a factor influencing the strengthening of peace and stability in the context of the current political and social situation in the country.

Keywords: human factor, peace, stability, social development, Uzbekistan, human capital, education, social initiatives.

Kirish. Ijtimoiy barqarorlik va tinchlik masalalari hozirgi zamonning eng dolzarb masalalaridan biriga aylangan. Ayniqsa, globalizatsiya sharoitida barqarorlikni saqlash uchun davlatlar, xususan, O'zbekiston kabi markaziy Osiyo mamlakatlari ko'plab ichki va tashqi tahdidlarga duch kelmoqdalar. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda inson kapitali, milliy identiklik va ma'naviyatning o'rni juda katta. Ammo mavjud ilmiy tadqiqotlar ko'proq siyosiy va iqtisodiy omillarga qaratilgan bo'lib, ijtimoiy va madaniy jihatlarning barqarorlikka ta'siri yetarlicha o'rganilmagan [1].

Tadqiqot sohasida olib borilgan ishlarda asosan davlatlarning ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli va milliy xavfsizlik masalalari ko'rib chiqilgan.

Biroq, ushbu tadqiqotlar ko'pincha ijtimoiy dinamikani, ya'ni inson kapitali va milliy identiklikning jamiyat barqarorligiga ta'sirini inobatga olishda cheklangan. Shuningdek, yoshlarning jamiyatdagi roli va uning barqarorlikka ta'siri masalalari ham tadqiqotlar obyekti bo'lib, lekin ko'p hollarda faqat nazariy jihatdan yoritilgan [2]. Ijtimoiy barqarorlikka nisbatan milliy g'oya va patriyotizmning ta'siri esa hali etarli darajada o'rganilmagan [3].

Hozirgi ilmiy adabiyotda ijtimoiy barqarorlik va tinchlikni ta'minlash masalasi ko'plab nuqtai nazarlardan yoritilgan bo'lsa-da, ijtimoiy va madaniy omillarning alohida o'rganilishi zarurati hali to'liq e'tirof etilmagan. Shu bilan birga, xalqaro tadqiqotlar ijtimoiy barqarorlikning iqtisodiy va siyosiy jihatlari haqida keng fikrlar bildirsa ham, milliy identiklik va inson kapitali kabi omillarning jamiyat barqarorligiga ta'sirini o'rganish zaruriyati hali o'z dolzarbligini saqlamoqda [4].

Tadqiqotning asosiy masalalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Globalizatsiya va ijtimoiy struktura o'zgarishlarining O'zbekiston ijtimoiy barqarorligiga ta'siri qanday?
- Inson kapitali va yoshlarning jamiyat barqarorligiga ta'siri qanday shakllanmoqda?
- Milliy g'oya va patriyotizm O'zbekiston ijtimoiy barqarorligiga qanday ta'sir ko'rsatadi?

Ushbu tadqiqotda inson kapitali, milliy identiklik va patriyotizmning jamiyat barqarorligiga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqotning yangiligi shundaki, bu masala iqtisodiy va siyosiy jihatlardan tashqari, ijtimoiy va madaniy aspektlarda ham chuqur o'rganilmoqda. Tadqiqotda inson kapitali va milliy identiklikning barqarorlikka qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qilish orqali, O'zbekiston uchun yangi yondashuvlar taklif etiladi [5].

Tadqiqotning gipotezasi quyidagicha: inson kapitali va milliy identiklik jamiyat barqarorligini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi, bu esa uzoq muddatli ijtimoiy rivojlanishni ta'minlashga yordam beradi.

Tadqiqotning maqsadi - O'zbekistonda inson kapitali va milliy identiklikning ijtimoiy barqarorlikka ta'sirini o'rganish va bu jarayonlarning asosiy omillarini aniqlashdir.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Globalizatsiya jarayonlarining O'zbekiston ijtimoiy barqarorligiga ta'sirini tahlil qilish.
- Inson kapitalining ijtimoiy rivojlanishdagi o'рни va barqarorlikka ta'siri.
- Milliy identiklik va patriyotizmning jamiyat barqarorligiga ta'siri.
- O'zbekiston davlatining yoshlar siyosati va uning barqarorlikka ta'siri.

Tadqiqotning tuzilmasi quyidagicha bo'ladi: birinchi bo'limda ijtimoiy barqarorlikning nazariy asoslari, mavjud modellari va tushunchalari ko'rib chiqiladi. Ikkinchi bo'limda inson kapitali va milliy identiklikning jamiyat barqarorligiga ta'siri tahlil qilinadi. Uchinchi bo'limda O'zbekistondagi yoshlar siyosati va uning ijtimoiy barqarorlikka ta'siri o'rganiladi. Tadqiqot yakunida esa, olib borilgan ishlar asosida xulosalar va tavsiyalar beriladi.

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqotda ijtimoiy barqarorlik va tinchlikni ta'minlash masalalarini o'rganishda bir nechta metodologik yondashuvlar qo'llanildi. Tadqiqotning maqsadi va vazifalari bo'yicha tanlangan metodlar va usullar quyidagicha taqdim etilgan.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — O'zbekiston ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda inson kapitali va milliy identiklikning ta'sirini o'rganish. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- Globalizatsiyaning O'zbekiston ijtimoiy barqarorligiga ta'sirini tahlil qilish.
- Inson kapitali va milliy identiklikning ijtimoiy barqarorlikka ta'sirini aniqlash.
- Yoshlar siyosatining jamiyat barqarorligiga ta'sirini o'rganish.

Tadqiqotda ishlatilgan metodologik yondashuvlar sifat va miqdoriy metodlar asosida qurilgan. Bunda quyidagi metodlar muhim ahamiyatga ega:

• **Kvantitativ metodlar:** Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi omillarni o'lchash va statistik tahlil qilish uchun anketalar va so'rovnomalar orqali olingan ma'lumotlar qo'llanildi. Bu metod ijtimoiy barqarorlikka ta'sir qiluvchi faktorlarning miqdoriy baholashini ta'minlaydi.

• **Sifatli metodlar:** Intervyular va ekspert fikrlarini yig'ish orqali ijtimoiy barqarorlikka ta'sir qiluvchi madaniy, ijtimoiy va siyosiy omillarni chuqur tahlil

qilishga imkon berdi. Bu metod jamiyatning o'zgaruvchan dinamikasini va uning barqarorlikka ta'sirini aniqlash uchun qo'llanildi.

• **Komparativ tahlil:** O'zbekistondagi ijtimoiy barqarorlikni boshqa mamlakatlardagi o'xshash jarayonlar bilan solishtirish orqali global miqyosda kuzatilayotgan tendensiyalarni aniqlash.

Tadqiqotda to'plangan ma'lumotlar asosan ikkita manbaga tayanadi:

• **Ilmiy adabiyotlar tahlili:** Ijtimoiy barqarorlik, milliy identiklik, inson kapitali va globalizatsiya kabi masalalar bo'yicha mavjud ilmiy ishlanmalar tahlil qilindi. Bu jarayon maqsadga muvofiq bo'lgan nazariy asoslarni shakllantirish va mavjud ilmiy "bo'shliqlarni" aniqlash imkonini berdi.

• **Empirik ma'lumotlar yig'ish:** So'rovnomalar, intervyular va ekspert baholashlaridan olingan empirik ma'lumotlar asosida barqarorlikning turli jihatlarini o'rganildi. So'rovnomalar ijtimoiy barqarorlikka ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish uchun ishlatilgan bo'lib, intervyular va ekspert fikrlari orqali bu omillarning qanday ifodalanishi o'rganildi.

Tadqiqotda qo'llanilgan metodlarning bir nechta cheklovlari mavjud. Birinchi navbatda, ijtimoiy barqarorlikning ba'zi omillarini aniq o'lchash qiyinligi bu metodlarning ishonchliligiga ta'sir qilishi mumkin. Masalan, milliy identiklik va inson kapitalining ijtimoiy barqarorlikka ta'siri subyektiv baholashlarga asoslanadi va bu o'zgaruvchanlikni keltirib chiqaradi. Ikkinchidan, empirik ma'lumotlarning to'plash jarayonida vaqtinchalik hududiy farqlar va respondentlarning shaxsiy fikrlari metodologik cheklovlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli, tadqiqot natijalari ko'proq tendensiyalarni ko'rsatadi, umumiy xulosalar olishda ehtiyotkorlik talab etiladi.

Tadqiqotda yangi metodik yondashuv sifatida ijtimoiy barqarorlikning madaniy va siyosiy omillarini tahlil qilishda "integratsion tahlil" metodi qo'llanildi. Bu metod bir vaqtning o'zida bir nechta omillarni o'rganishga imkon berib, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi tarmoq effektlarini ko'rsatishda foydali bo'ldi. Ushbu yondashuv jamiyatdagi turli qatlamlarning o'zaro ta'sirini tahlil qilishda qo'llanilib, barqarorlikni ta'minlashdagi kompleks omillarni aniq ko'rsatdi.

Natijalar. Tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekiston ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda inson kapitali va milliy identiklikning ta'sirini o'rganish bo'lib, quyidagi natijalar olingan. Tadqiqotda qo'llanilgan metodlar va usullar yordamida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda eng muhim omillar sifatida globalizatsiya, inson kapitali va milliy identiklik o'rtasidagi bog'liqlik aniqlangan.

Globalizatsiya jarayonlarining O'zbekiston ijtimoiy barqarorligiga ta'siri katta ekanligi kuzatildi. Global integratsiya jarayonlari milliy identiklikni yo'qotish xavfini tug'dirgan bo'lsa-da, shu bilan birga iqtisodiy va madaniy o'zaro ta'sirlar jamiyatning yangi qadriyatlar tizimiga moslashuvini ta'minlamoqda. Shu bilan birga, globalizatsiya jarayonlarining aksariyat qismlari ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirishga olib keladi, bu esa ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta'sir qiladi.

Inson kapitalining ijtimoiy barqarorlikka ta'siri ham muhim ahamiyatga ega. Yuqori darajadagi inson kapitaliga ega jamiyatlar o'zgaruvchan ijtimoiy sharoitlarga moslashish imkoniyatiga ega bo'lib, bu jamiyatda barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Tadqiqotda inson kapitali omillari, xususan ta'lim, sog'liqni saqlash, kasb-hunar malakasi va ijtimoiy faollik jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni kuchaytirishga ta'sir qiladigan asosiy faktorlardan biri ekanligi aniqlangan.

Milliy identiklikning ijtimoiy barqarorlikka ta'siri tadqiqotning yana bir asosiy yo'nalishi bo'ldi. Milliy identiklikning zaiflashishi, ayniqsa yoshlar orasida, ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shunday bo'lsa-da, milliy identiklikni mustahkamlash ijtimoiy barqarorlikni oshirishga yordam beradi. Tadqiqotda milliy identiklikning o'zgarishiga ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy omillar ta'sir ko'rsatayotgani kuzatildi.

Yoshlar siyosatining ijtimoiy barqarorlikka ta'siri ham muhim o'rinda turadi. Yoshlarning jamiyatdagi siyosiy va iqtisodiy jarayonlarga faol ishtiroki ularning ijtimoiy faoliyatini kengaytiradi, bu esa jamiyatdagi ijtimoiy tenglikni oshiradi va barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Yoshlar siyosatining samarali amalga oshirilishi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga katta hissa qo'shadi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, globalizatsiya va inson kapitali ijtimoiy barqarorlikka eng kuchli ta'sir ko'rsatadigan omillar bo'lib, milliy identiklik va yoshlar siyosatining ahamiyati hamda ularning o'zgarishi ijtimoiy

barqarorlikka sezilarli darajada ta'sir qiladi. Bu omillarning o'zaro bog'liqligi va ular o'rtasidagi o'zgarishlar jamiyat barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Tadqiqot natijalarining muhokamasi. Tadqiqotning natijalari globalizatsiya, inson kapitali va milliy identiklik o'rtasidagi bog'liqlikning O'zbekiston ijtimoiy barqarorligiga ta'sirini ko'rsatadi. Ushbu topilmalar bir qancha ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar bilan taqqoslanishi kerak, chunki ular mavjud bilimlarga yangi nuqtai nazar kiritadi. Shuningdek, olingan natijalar bo'yicha ilgari qilingan tadqiqotlar va mavjud adabiyotlar bilan solishtirish zarur. Bunday taqqoslash nafaqat natijalarni tasdiqlash, balki yangi yondashuvlar va izlanishlar uchun asos bo'lishi mumkin.

Avvalo, globalizatsiya jarayonlari haqida olib borilgan tadqiqotlar, shu jumladan Xo'jayev va Norov (2020) tomonidan amalga oshirilgan ishlar, O'zbekiston ijtimoiy barqarorligiga global omillarning katta ta'sirini ko'rsatadi. Ular global integratsiya va iqtisodiy o'zgarishlar ijtimoiy barqarorlikni kuchaytirishi mumkinligini ta'kidlagan. Ammo, bu tadqiqotlar globalizatsiyaning salbiy ta'siri, xususan, milliy identiklikning zaiflashuvi, ijtimoiy beqarorlikka olib kelishi haqida kamroq fikr yuritgan. Bizning tadqiqotimizda bu jihatni yanada chuqurroq o'rganishga harakat qilindi, natijada globalizatsiyaning ikki tomonlama ta'siri — ijtimoiy barqarorlikni oshirish va milliy identiklikni xavf ostiga qo'yish — ko'rsatildi.

Inson kapitalining o'rni ham tadqiqotda alohida ta'kidlandi. Shunday qilib, O'zbekistonni o'rganish asosida Asqarov (2019) inson kapitalining ta'lim, sog'liqni saqlash va mehnat bozoridagi o'zgarishlarga ta'siri haqida gapirgan. Biroq, bizning tadqiqotimizda inson kapitalining ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati yanada aniqroq va miqdoriy tarzda ko'rsatilgan. Inson kapitali ta'lim va malakani rivojlantirish orqali jamiyatdagi tengsizlikni kamaytirish va iqtisodiy o'sish sur'atlarini oshirishga xizmat qiladi, bu esa ijtimoiy barqarorlikka yordam beradi.

Milliy identiklikni saqlashning ijtimoiy barqarorlikka ta'siri haqida ilgari qilingan izlanishlar, xususan, Mahmudov (2017) tomonidan olib borilgan ishlar, milliy identiklikning ijtimoiy barqarorlikni oshirishga qanday yordam berishini ko'rsatgan. Biroq, uning tadqiqotida milliy identiklikning yoshlar orasida zaiflashuviga e'tibor qaratilmagan edi. Bizning tadqiqotda bu masala muhim

ahamiyat kasb etadi, chunki yoshlarning milliy identiklikka bo'lgan qarashlari jamiyat barqarorligini ta'minlashda katta rol o'ynaydi.

Shuningdek, yoshlar siyosati va uning ijtimoiy barqarorlikka ta'siri haqida mavjud adabiyotlar, masalan, Abdullayev (2020) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar, yoshlarning siyosiy va iqtisodiy jarayonlarga faol ishtirokini ijtimoiy barqarorlikni oshirishga xizmat qiladigan omil sifatida ko'rsatgan. Bizning tadqiqotda yoshlarning siyosatdagi roli aniqroq tarzda tahlil qilindi va ularning faol ishtiroki jamiyatdagi tenglik va barqarorlikni kuchaytirishga yordam beradi, deb topildi.

Shunday qilib, bu tadqiqotda olingan natijalar bir qator ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar bilan tasdiqlanadi, ammo yangi nuqtai nazar kiritilgan. Natijalarimizni boshqa tadqiqotlar bilan solishtirish ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda globalizatsiya, inson kapitali va milliy identiklik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Bu esa O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim ilmiy xulosalar va amaliy takliflar beradi.

Tadqiqotda keltirilgan natijalar, shuningdek, kelajakda amalga oshiriladigan tadqiqotlar uchun yangi yo'nalishlar ochadi. Milliy identiklik va inson kapitali o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yanada chuqurroq o'rganish, globalizatsiya jarayonlarining salbiy ta'sirini kamaytirish va yoshlar siyosatini yanada samarali yo'lga qo'yish bo'yicha yangi tadqiqotlar olib borish zarurligi tushuniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. –Toshkent: Adolat, 2023.
2. "Ta'lim to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. –Toshkent: O'zbekiston, 1997.
3. O'zbekiston Respublikasining Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi. –Toshkent: "O'zbekiston".
4. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustivorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: "O'zbekiston".
5. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: "O'zbekiston".
6. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: "O'zbekiston",
7. Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi.– Toshkent: "O'zbekiston", 2022.